

Fi2018/03212/K

Finansdepartementet

fi.remissvar@regeringskansliet.se

fi.ofa.k.remiss@regeringskansliet.se

Remissvar Översyn av kostnadsutjämningsystemet för kommuner och landsting SOU 2018:74 Lite mer lika

Finansdepartementet skickade den 8 februari ut slutbetänkande om kostnadsutjämningsystemet ”Lite mer Lika” på remiss, där samtliga kommuner och regioner är remissinstanser. Piteå kommun har tagit del av innehållet och önskar avge följande yttrande.

Allmänt

Piteå kommun är i grunden positiv till en genomlysning och uppdatering av kostnadsutjämningsystemet. Ett välutvecklat och i hög grad förankrat system bland Sveriges kommuner och landsting är en garant för att Sverige i fortsättningen ska kunna erbjuda och utföra tjänster med liknande kvalitet inom välfärdsuppdraget. Det är viktigt att människor ska kunna bosätta sig över hela Sverige och samtidigt ha möjlighet att använda de allra flesta välfärdsfunktionerna. Just det möjliggör kostnadsutjämningsystemet, vilket är positivt för Sverige och är någonting som verkligen bör värnas om. Förslaget har negativa effekter för Piteå kommun och i de preliminära beräkningarna tappar kommunen ca: 16 mkr. Det kan jämföras med att lågskattekommuner såsom Danderyd och Upplands Väsby i Stockholmsregionen med ungefär lika många invånare är vinnare i förslaget och får motsvarande ökat bidrag istället. Piteå kommun ställer oss frågande till om det bidrar till att hela Sverige ska leva och själva grundtanken i fördelningssystemet.

Piteå kommun anser att förslaget behöver ses över på några punkter, bland annat införandeperioden, lönomodellen, klimattillägget och äldreomsorgsmodellen enligt nedan.

Införandeperioden

Införandeperioden bör ses över och justeras under en längre period då en för kort införandetid riskerar att inte bli rättvisande. Bland bidragsförlorarna blir det stora kännbara förändringar som kommer vara svåra att kompensera för under en så kort tid som endast ett år. Effekterna kan leda till både stora sparbetning och skattehöjningar. Ett förslag är att utöka antal år, från tre till fem, och med en högsta förändring på 200 kr/invånare och år istället för 300 kr som förslaget nu säger. För att kompensera bör de som är vinnare i förändringen också få sitt ökade bidrag fördelat på flera år enligt samma princip. Är inte det möjligt bör Regeringen tillskjuta medel under en övergångsperiod tills förändringen är implementerad fullt ut.

Yttrande över de olika delarna i modellen.

Lönemodellen

Lönemodellen borde införlivas i de befintliga delmodellerna istället för en helt egen modell, det blir då lättare att förstå påverkan under respektive delmodell. Piteå kommun ifrågasätter även starkt om skillnader i lön mellan storstäder och mindre orter är att betrakta som strukturella skillnader att kompensera för. En kommun med höga lönenivåer generellt har ju även en generellt högre skattebas vilket bör kompensera de högre kommunala lönenivåerna automa-

tiskt. Här ses en risk att kommuner med hög tillväxttakt, kompetensförsörjningsbrist och ökade lönekostnader gynnas och en avfolkningskommun med negativ tillväxttakt, kompetensförsörjningsbrist och svag löneutveckling missgynnas. Risken är att klyftorna i samhället istället växer. Eftersom modellen ska utjämna för opåverkbara strukturella löneskillnader bör det utredas om det verkligen motsvarar de löneskillnader bland anställda inom de offentliga yrkeskategorierna. Är inte helt tydligt att en kvalitetssatsning bland anställda inte slår igenom i denna delmodell vilket då skulle göra att kommuner genom ambitionshöjningar kan påverka utfallet. En mer rimlig kompensationsgrund vore kvoten mellan generell lönenivå och kommunallönenivå, då skulle stödet riktas till mindre kommuner som tvingas erbjuda högre löner för att attrahera arbetskraft och inte tillväxtorter som automatiskt kompenseras genom en högre skattebas.

Förskoleklass och grundskola

Till följd av att Skolkommissionen ger ett riktat statsbidrag på 6 miljarder kronor under 2020 direkt till skolorna så ingår inte den socioekonomiska fördelningen i denna delmodell. Detta bör införlivas i denna delmodell för att få samsyn i hela utjämningsystemet. Detta eftersom socioekonomisk fördelning ingår i övriga delar som har med barn och unga att göra samt att det minskar sårbarheten hos kommunerna.

IFO

Denna delmodell har de största förändringarna i förslaget till ny kostnadsutjämning. Piteå kommun bedömer att den nya variabeln avseende barnfattigdom *Andel barn och ungdomar i åldersgruppen 0-19 år som lever i ekonomiskt utsatta hushåll* bör ses över i syfte att försöka skapa en större långsiktighet. För mest korrekt och rättvis bild bör variabeln förändras till att avse antingen flera månader i följd av försörjningsstöd eller åtminstone krav på flera tillfällen av stöd under ett år. Detta för att i största möjliga mån undvika tvära kast i modellen och minimera möjligheterna till att påverka utfallet och bidraget som kommunen kan erhålla.

Infrastruktur och skydd

Vid en genomlysning av nya delmodellen Infrastruktur och skydd där gator och vägar (bestående av klimat- och ortstillägget) föreslås ingå är det Piteå kommuns uppfattning att klimatfaktorn kompenseras i för låg grad avseende de kostnader klimatet faktiskt påverkar. Klimattillägget avser att kompensera för de merkostnader som uppstår vid vinterväghållning och ortstillägget kompenserar kostnader bland annat för hög trafikbelastning. Piteå kommun anser att det är helt orimligt att klimattillägget som mest uppgår till 89 kr/invånare samtidigt som ortstillägget utgår som mest med 501 kr/invånare? Det senare tillfaller endast storstäderna. Med tanke på de senaste årens tydliga förändring av klimatet, med mycket nederbörd som snö blandat med kallt väder och tö, gör att belastningen på vinterväghållningen har ökat ordentligt med betydande kostnadsökningar. Förutom de direkta kostnaderna av vinterväghållning med plogning, bortforsling av snö, sandning och upptagning av sand m.m. ger även vinterunderhållet och tjällossning betydande förslitningsskador på gator och vägar.

Äldreomsorg

Förslaget slår väldigt hårt för Piteå kommuns del. Orsaken är förändrad tolkning där gifta och sammanboende räknas i samma kategori och Piteås invånare har hög andel som är gifta eller sambos. Utifrån förslaget tappar kommunen bidrag jämfört med andra kommuner som har relativt många ensamstående äldre. Normkostnadsrelationerna i ÄO-modellen bör uppdateras med beräkningarna från 2009 samt att regeringen bör följa upp dessa mer noggrant än vad som görs nu. Det ska avse behoven och en kommun med en större andel äldre stigande ålder

på befolkningen bör synas mer än vad som görs i dessa beräkningar. Förändringen till att anpassa normkostnaden till ensamboende i stället för ogifta innebär att den kostnaden, för de i åldern 80-89 år, totalt ökar till ca 2,7 ggr mer än för gifta. Piteå kommun ifrågasätter om den stora skillnaden verkligen är säkerställd och rimlig. Piteå kommun anser istället att försörjningskvoten mellan äldre och arbetsförbefolkning bör få större genomslag i modellen.

Med tanke på den ökade livslängden, förhöjd pensionsålder och relativt piggare yngre äldre bör man även kunna höja den lägsta åldern från 65 år i åldersspannet 65-79 år några år uppåt. Hur många 65-åringar utnyttjar den kommunala äldreomsorgen? Det bör vara en stor minskning sedan utjämningsystemet infördes.

Komvuxmodellen

Piteå kommunen bedömer att förslaget riskerar leda till att en effektiv och billig eftergymnasial utbildning leder till minskade bidrag alternativt ökad betalning in till systemet. Med andra ord kan kommuner belönas av att bedriva dyr och ineffektiv vuxenutbildning som egentligen inte har någon förklaringsgrund beroende på strukturella skillnader. Risk för dubbelkompensering finns även gentemot Gymnasiemodellen och i modellen för kommunal vuxenutbildning.

Piteå kommun

Helena Stenberg
Kommunstyrelsens ordförande